

معرفی و دستورالعمل پرورش گیاه دارویی گل محمدی

(توضیحات زیر بر اساس تجربیات شخصی به همراه نکات مهم علمی در رابطه با کشت و پرورش این گیاه می باشد)

مقدمه

گل محمدی گیاهی درختچه‌ای و با نام علمی *Rosa damascene* است و از زمان‌های قدیم به جهت فواید زیادی که داشته بسیار مورد استفاده قرار گرفته است. با توجه به شرایط اقلیمی ایران و محدودیت آبی یکی از گیاهان مناسب برای گسترش کشت و درآمدزایی (حتی در بحث صادرات) می‌باشد.

۱-تهیه نهال مورد نظر

- به طور کلی گل محمدی توسط روش‌های پاجوش، خوابانیدن، قلمه زدن، پیوند زدن و استفاده از کشت بافت توانایی تکثیر دارد.

- معمولا روشی که در ایران زیاد استفاده می‌شود قلمه زدن است و باید منبع قلمه (گیاهی که به عنوان پایه مادری از آن قلمه تهیه می‌شود) بر اساس هدف از کشت و کار (برخی از پایه‌ها گل‌های با عطر بیشتر و برخی دیگر پایه‌های با میزان اسانس بالاتر و حتی نوع و اندازه گل) این گیاه انتخاب شود. استفاده از قلمه‌های تولیدی از گیاه مادری یکی از نکات بسیار مهم است .
- تهیه قلمه بر اساس منطقه مورد نظر، در اواخر دوره رشد و پایان فصل رشد گیاه (معمولا در آبان، آذر، دی‌ماه) صورت می‌گیرد. قلمه را هم می‌توان از شاخه‌های رشد کرده در فصل جاری و هم شاخه دوساله و بیشتر تهیه کرد. شاخه‌های سال جاری مواد محرک ریشه‌زایی بیشتری دارند و درصد گیرایی قلمه را بالا خواهد برد. هر چند که شاخه‌های دوساله و بیشتر نیز در صورت فراهم کردن بستر مناسب (خاک برگ+پرلیت یا کوکوپیت+ماسه بادی+خاک) مشکلی نخواهد داشت.

نکته: سعی شود از پایه‌های مادری مناسب قلمه بگیرید زیرا در قلمه‌زنی تمام خصوصیات گیاه مادری به نهال حاصله انتقال می‌یابد.

۲- آماده سازی زمین و کاشت

- با توجه به میزان رشد و گسترش ریشه‌های این گیاه در خاک و چندساله بودن، جهت بهره‌برداری اقتصادی، ابتدا با استفاده از زیرشکن عمق خاک را نرم کرده و سپس از کودهای حیوانی جهت بهبود خصوصیات فیزیکی و تامین مواد غذایی باید استفاده کرد.
- در زمین‌های غیر مسطح (در حاشیه تپه‌ها و زمین‌های با شیب زیاد و سنگلاخی) نیز می‌توان با کشت این گیاه به درآمد اقتصادی مناسبی رسید.
- حتی اگر امکان استفاده از دستگاه‌های آماده‌سازی زمین هم نباشد می‌توان مانند درختکاری فقط محدوده مورد نظر کاشت نهال را چال کرده و کودهای مورد نظر را اضافه کرد.
- اگر زمین مورد نظر دارای سیستم آبیاری باشد می‌توان نهال‌ها را روی ردیف‌هایی با فاصله ۲ متر کاشته و بین ردیف‌ها ۲-۳ متر در نظر گرفت. در صورتی که کشت به صورت دیم (حداقل میزان بارندگی ۲۵۰ میلی متر با پراکندگی مناسب) باشد می‌توان فاصله‌ها را بیشتر در نظر گرفت.

نکته: در کشت دیم باید اطراف نهال‌های کاشته شده را کاملا گود کرده و سعی شود گودال برای جمع شدن آب بارندگی به صورت مناسب مهیا شود.

۳- نیاز دمایی و نوری گیاه

- این گیاه را باید در زمین‌های نورگیر کشت کرد زیرا نور در افزایش عملکرد و کیفیت گل‌ها نقش خیلی مهمی دارد (بطور مثال در صورتی که در زمین‌های تپه‌ای و با شیب‌های زیاد کشت می‌شود سعی شود در شیب‌های جنوبی کشت شود بخصوص در مناطق سردسیر).
- از نظر دمایی نیز در مناطقی که اختلاف دمای زیاد شب و روز نداشته باشند و یا وزش بادهای خیلی گرم (سبب کوتاه شدن و زودرسی گل و کاهش ترکیبات اسانس می‌شود) در منطقه نباشد می‌توان نتیجه مطلوب‌تری گرفت.

۴- نیاز آبی

- در مراحل اولیه باید حتما سعی شود فواصل آبیاری کوتاه شده و در صورت خشک شدن سطح خاک آبیاری مختصری صورت گیرد.
- چون گیاه درختچه‌ای است، لذا توانایی جذب آب از اعماق خاک را دارد ولی تا زمان رشد اولیه و تثبیت شدن و ریشه‌دهی مناسب قلمه‌ها و نهال‌های کاشته شده باید رطوبت را تامین کرده و در مراحل غنچه‌دهی و گلدهی در بحث رطوبت توجه بیشتری اعمال کرد (سبب درشت شدن گل‌ها و افزایش اسانس گل می‌شود).
- نکته:** در صورتی که نهال یا قلمه تولیدی در گلدان کشت شده و در منطقه‌ای زندگی می‌کنید (بخصوص مناطق گرم و کم آب) که فصل رشد و کاشت فرار رسیده عجله نکرده و بگذارید در گلدان بماند تا شرایط بهتری از لحاظ ریشه‌زایی ایجاد شده و به جهت کشت در زمین اصلی دچار تنش خشکی نشود.

۵- تغذیه کودی

- در زمان آماده‌سازی خاک در هر چاله حدود ۱۰ کیلوگرم کود حیوانی ریخته شود.
- کودهای فسفات آمونیوم و سولفات پتاسیم به طور متوسط در هر هکتار ۴۰۰-۵۰۰ کیلوگرم مورد نیاز است.
- باتوجه به نقش کود آهن در افزایش کیفیت گل‌ها حتما در این گیاه ۳۰۰ کیلوگرم در هکتار سولفات آهن نیز استفاده گردد.

۶- آفات و بیماری‌ها

- یکی از آفت‌های مهم در مزارع گل محمدی سوسک سرشاخه‌خوار می‌باشد که خسارت، مربوط به لاروهای این آفت بوده که در داخل شاخه‌های این گیاه شروع به تغذیه می‌کنند که سبب خشک شدن شاخه و ضعف عمومی درختچه می‌شود.

- سفیدک نیز از مهم‌ترین بیماری‌های موجود در مزارع گل محمدی بوده که بهترین زمان برای مبارزه با آن در اواخر تابستان و اوایل پاییز می‌باشد.

۷- برداشت

برداشت گل‌ها در مزارع از حساس‌ترین مراحل می‌باشد و باید به صورت کاملاً اصولی اقدام به برداشت کرد تا از میزان کیفیت آنها کاسته نشود:

- اوایل صبح و قبل از گرم شدن هوا باید اقدام به برداشت گل‌ها کرد و پس از برداشت نیز در محل سایه نگهداری شده تا به مراکز اصلی انتقال داده شود.
- تاخیر در برداشت سبب سفید شدن گل، از دست رفتن عطر و بو و اسانس گیاهی (اسانس‌های گیاهی به شدت فرار هستند) می‌شود.
- از انبار کردن روی هم به دلیل فعالیت تخمیری اجتناب شود.
- دوره برداشت گل‌ها در مزارع بین ۱۵ تا ۲۵ روز طول می‌کشد.

نکته: تولید اقتصادی در گلستان ها از سال سوم شروع می شود و تا ۱۲ سال روند صعودی در برداشت گل-ها را داریم (به شرط فراهم کردن شرایط بهینه).

۸- خواص و موارد استفاده از گل محمدی (دارویی، آرایشی و بهداشتی و عطرسازی)

۱- ضد افسردگی و نشاط آور ۲- ضدغفونی کننده و مسهل ۳- رفع یبوست ۴- آرامبخش

- اسانس گل محمدی به عنوان گرانبهاترین اسانس‌های گیاهی در دنیا مطرح بوده و از لحاظ اقتصادی و حتی در بحث صادرات بسیار مورد توجه می باشد ضمن اینکه گل محمدی تولیدی در ایران شهرت جهانی دارد.

- عرقیات گیاهی و گلاب استحصالی از گل محمدی نیز یکی دیگر از موارد استفاده از گلبرگ‌های این گیاه می باشد. استفاده از گل محمدی در صنایع آرایشی بهداشتی، عطرسازی نیز سابقه طولانی دارد.